

22. ZÁŘÍ 2022 | 45 Kč | PŘEDPLATNÉ | 42 Kč | SK 1,99 € | REFLEX.CZ

REFLEX

38

**PROCES
ROKU
ZAČAL. BUDE
BABIŠOVI LÍP,
NEBO HŮŘ?**

SOUDNÝ DEN

PANELÁKY JSOU DUCHEM GULAGU

TEXT MAREK GREGOR FOTO NGUYEN PHUONG THAO

Ještě než jsem stačil zapnout diktafon v jeho studiu na malostranském Úvoze, pan profesor spustil: „Moc vás prosím, moji řeč moc nepřevádějte do spisovný formy, připadám si pak jako blb! Za vším si ale stojím!“ Básník architektury **MARTIN RAJNIŠ (78)** letos vydal pětisetstránkovou monografii *Huť architektury*. Je výběrem projektů, jež se svými „hlavami“ za poslední dvě desetiletí vystavěl. Patří mezi ně nejvýše postavená stavba v Česku *Poštovna Sněžka* z roku 2007, vzducholod' *Gulliver* v pražském Centru současného umění DOX z roku 2016 či dřevěná rozhledna *Ester* v Jeruzalémě (2017).

ARCHITEKT **MARTIN RAJNIŠ**:
„JSEM DYSGRAFIK, DYSLEKTIK, PŘEUČENEJ LEVÁK.
ZAVŘELI MĚ DVANÁCTKRÁT A S NORMÁLNÍMA
VĚCMA SE MOC NESERU.“

POŠTOVNA SNĚŽKA (2007)
„... mírně vyklenutá pláň, na který už od dob Rakousko-Uherska vznikají různé stavby... Poštovna je jako zvíře. Když je krásně, roztáhne křídla a otevře se slunci. Když je ošklivo, zaklopí svý žaluzie, uzavře se a přečká polární zimu.“

ESTER TOWER (2017)
„Jedina dřevěná rozhledna v Izraeli. Vyrobená v Čechách a postavena za jedenáct dní českými tesaři a izraelským jeřábníkem.“

me, v pětadvaceti, spolu chtěli být i v osmdesáti?

To máte těžké. Někdy to vyjde, ale především si musíme definovat, jaký model soužití je pro budoucnost zajímavější. Je to klan! Žít v klanu v tomhle velice složitém a těžce ovládnutelném světě je jednodušší než žít ve dvojce. Představte si klan, kde pět, šest, devět, deset žen a chlapů dokáže žít společně, mají pětadvacet dětí – děti by mělo být hodně... A ti – ne že by to tím nutně začínalo – mezi sebou mají člověka, který se už od dětství naučil vážit si peněz, vydělávat si je. Takový člověk dokáže uživit dvacet pětadvacet lidí, jen to sekne. A taky by měli mít básníka, ne aby šustil pětistícovkami, prostě jen proto, že život bez básníků je strašně těžký. Další pak třeba rád pěstuje rostliny, někdo dokáže učit děti, někdo starat se o zvířátka, někdo je schopnej klan uchránit v právních záležitostech, jiné zase fyzicky. Tohle všechno jsem zažil při svých cestách po světě.

Kdy jste se vydal hledat klany?

Cestoval jsem vždycky, ale nakonec, nasranej na developmeny, jsem ve druhé polovině devadesátěk odjel pryč asi na pět let.

Na Andamanských ostrovech mě provázeli domorodci vedení svojí ženama – velmi robustníma dámama. Oni vyhublí chlapci, co měli oči přizpůsobené, aby viděli pod vodou. Tam jsem poznal, že jsem na správném místě na světě. Podobné to bylo u Korowajů na Nové Guineji nebo u veselejších Dogonů, žijících na útesu Bandiagara uprostřed Mali. Všechno tohle ve mně vytvořilo představu, že můžeme žít ve světě, který má na prosté minimum úředníků, úředních učitelů i příbřežních socialistických doktorů. Došlo mi, že naše architektura musí být stejně jako pes náš nejlepší přítel. Já jsem člověk, který miluje svobodu! Třikrát jsem šel načerno přes železnou oponu, dvakrát mě chytili, jednou mi to vyšlo. Zavřeli mě dvanáctkrát, s normálníma věcmi se moc nesperu. Já jsem dysgrafik, dyslektik, přeucený levák... Otec ze mě chtěl mít nejdřív nositele Nobelovy ceny, ale brzy mu došlo, že to asi nedopadne, tak přešel na polární výcvik, myslel si, že ze mě bude badatel-polárník. To taky nevyšlo.

Co dělal váš táta?

Byl elektroinženýr, organizátor průmyslu a obchodník ve svo-

Jste pyšný na něco z toho, co jste vytvořil před vznikem Hutě architektury?

Ne! Víte, mě z velké míry učili debilové, a to včetně děkana Staška na technice. Až pak na Akadémii jsem potkal kouzelného docenta Žáka, který vykládal zahrady, ale zbytek byl k ničemu.

A práce ve slavném libereckém studiu SIAL, založeném architekty Otakarem Binarem, Miroslavem Masákem a Karlem Hubáčkem?

Deset let jsem strávil ve školce v SIAL – když to spočítáte, byl jsem v učení 19 let. SIAL byl naprosto nepolapitelný, bezvadný, ale přesto mi trvalo dalších dvacet let, než jsem ho ze sebe setřásl. Než jsem se oklepal a odjel na cesty kolem světa, než jsem začal dělat přirozenou architekturu. Protože jsem si řekl, že lidi pochopí, co mám na mysli, jedině tehdy, když s kulkama a holkama postavíme kolektivní díla – domy, který nikomu nelezou do prdele. Žádný šmoulí domečky – estetický čukrbliky pro maloměstáky! A tady v monografii *Huť architektury* je výběr toho, o co jsme se pokusili. Za jednu každou věc dám ruku do ohně. Za posledních dva-

advacet let jsme neudělali ošklivý dům. Některé se povedly celkem dobře, některé extra, ale není tam jedinej, o kterém bych řekl: „Za to bych se měl stydět.“ Zatímco v prvních fázích mé skoro šedesátileté praxe tomu tak nebylo. Nebudu ty projekty jmenovat, protože když s někým dělám, nemůžu říct, že ten barák je blbě. Takže zpátky, za posledních dvacet let naší práce ručíme hlavama.

Mladším kolegům v Hutě architektury říkáte hlavy. Proč?

Ano, oni jsou mí partáci, a pak máme děti. Huť měli Leonardo da Vinci nebo Paolo Veronese stejně jako ostatní velcí machři. Nechci se k nim přirovnávat, ale došlo mi, že huť je nejlepší systém, jak dávat věci dohromady. Stejně tak, jako v současné době už není ideální žít v manželství, protože nejsme stavění na to, abychom s jednou ženou vydrželi do osmdesáti. To je mimo naše biologické, ale i men-

tální možnosti. A huť je místem, kde stavíme, vymýšlíme, učíme... **Jak velká ve vašem pojetí může huť být?**

Když jsem měl ateliér D.A.Studio, kde pracovalo kolem třiceti lidí, uvědomil jsem si, že musím dělat pyramidky většinou o sedmi lidech, abych se v tom vyznal. Až jsem si řekl: Dost! Protože se čtyřmi nebo pěti sedmičkama nemůžu mít jednoduché lidské vztahy. Teď je nás sedm, tři hlavy, čtyři děti a Pavla – office manažerka. Jsme jako tříhlavý drak, který má křídla. Tenhle způsob života – tvorby – je pro nás prostředkem přicházení na nové věci. Neustálou výměnou názorů. Je předzvěstí nové architektury a nového vztahu lidí k sobě. My nic neřešíme drsneji prostředkama, nejsme komisaři, kterých je v těchhle zeměpisných šířkách pořád ještě většina. Nejsme diktátoři jakýchkoli doktrín, snažíme se za humánních podmí-

nek vytvářet věci lehce a v radosti. Jsem přesvědčený, že mé předchozí stavby byly plné chyb. Mých chyb. Já si dlouhou dobu neuvědomil, že člověk musí pečlivě naslouchat lidem, co si o architekturu myslí, a s velkou pokorou jim vyhovět. **Jak často se stává, že narazíte na blbce?**

V Čechách? Protože mě tady docela znají, většinou už narážím na lidi vstřícný, vlídný, až se mi – nad čímž žasnu – stává, že když jim povídám o cílech, kterých se s domem snažíme dosáhnout, ztratí dech i řeč a kývají hlavama, což považuju za největší odměnu, jakou mi mohou složit. Když jsme naposledy představovali dům, paní asi půl hodinu plakala radostí, naňdra jí kapaly veliké, krásné slzy. A mně, protože jsem starý pán, a je známo, že staří pánové mají k pláči velice blízko, bylo v tom okamžiku tak nádherně, že i já jsem měl slzy v očích dojetím, že ta námaha, to soustředění, aby vzniknul dobrý návrh, měly cenu. Tvrdíte, že klasický monogamní vztah mezi ženou a mužem je přežitý. Jak by podle vás měl vypadat ideální dům, aby tam lidé, kteří spolu začali bydlet, řeckně-

LIDI SE KE STAVBÁM ZE DŘEVA CHOVAJÍ ÚPLNĚ JINAK. TO MĚ ODSTARTOVALO. TAK ZAČALA MOJE CESTA DO BUDOUCNOSTI.

▼ INZERCE

GINLAC®
KUAN INDUSTRIAL CO., LTD

NOVINKA

**Premiová
hydratační
látková maska
s korejským
ženšenem**

Vyhlazuje jemné vrásky,
vyživuje a rozjasňuje
unavenou pleť.

...nejvyšší kvalita
přímo z Koreje

...přírodní cestou ke zdraví a kráse

GINLAC přináší nejširší
nabídku produktů
z **pravého korejského
ženšenu** od 100%
extraktů až po sladkosti.

Více na
www.korejsky-zensen.cz

Interiér dřevěné vzducholodi Gulliver, která se vznáší nad terasami holešovického areálu Centra současného umění DOX v Praze

bodným světě, pak za bolševika zaměstnanec na pásu. Obě naše rodiny, otcova, a především matčina, měly spoustu peněz. A byly zvyklý ne se s téma penězma chlubit a vytahovat, ale používat je. Matka pracovala v nadaci, kterou táhnul Karel Čapek, ta léčila třeba syfilidu. Na začátku třicátých let poslala babička matku studovat na Sorbonnu a potom do Cambridge, ještě předtím na lyceum do Grenoblu. Měla tam horského vůdce, víkendy trávili výstupy po Alpách a pozor, už v té době i freeridingem. Máma byla chytřá a láskyplná žena, jenže přišlo to socialistický soukolí. Utrpení a svinárna nejstrašnějšího typu. Otec byl modernista, přesvědčený socialista, ale taky úhlavní nepřítel komunistů. A když jsem mu řekl: „Víš, táto, já mám ne jednoho, ale dva táty a ten druhý je nejhodnější na světě,“ zeptal se kdo a já mu odpověděl: „No Josif Vissarionovič!“

Kolik vám bylo?

Sedm. A táta se zatnul a tři hodiny mi vyprávěl, co dělají bolševici. Vysvětlil mi, že největší svině na světě jsou dvojí – nacisti a komunisti. A dodal: „Když něco z toho řekneš ve škole, povím ti, jak to dopadne: nás zavrou a tebe

dají do školy, kde se budeš muset od rána do večera učit, a uvědom si, co to znamená!“ Když pak ve třináctém přišla měnová reforma, otec, protože to čekal, všechny poslední peníze utratil, aby s ním necloumal vztek. To v domě na protě naší škole v Ostrovní ulici se chudáci dva staří lidé oběsili. A jak tam viseli na balkóně, učitelka Lupínková, kéž by trpěla v pekle, nám jako pěst dělnické třídy panovačně povídá: „Děti, pojďte se podívat, jak se ti keťasové nemohli rozloučit se svým nakradeným jménem a pověsili se!“

Vy jste pak přece jen vystudoval architekturu a od roku 1979 jste byl členem studia SHAPE, které vyhrálo – mezi několika desítkami projektů – mezinárodní soutěž na Pavilón historie dopravy na Světové výstavě Expo 1986 ve Vancouveru. Jaké to bylo?

ŠETŘIT NA RAKETÁCH PROTI PUTINOVÍ BY BYL ZLOČIN PROTI NÁM SAMOTNÝM.

Předchozích asi deset světových výstav bylo prodělných, proto se vláda provincie Britská Kolumbie rozhodla oslovit multimilionáře Jimmyho Pattisona, který se stal naším kamarádem a obdivovatelem. Říkali jsme mu Jimmy Vokurka. Jednou mi povídá: „Hele, ty tvý lidi strašně makaj, jak je to možný?“ Já: „Protože je to strašně baví.“ On: „Martine, kolik jim platíš?“ Já: „To by ses divil, Jimmy.“ On: „Tak mi to pošepť, nebudu to nikde říkat.“ Já, že sice maj' malý diety, ale že jsem jim slíbil, že až to udělají, vezmeme autáky a pojedeme se podívat na Vancouver Island, že tam je zátoka, kde šukají velryby.

Opravdu jste tam vyrazili?

Přijeli jsme tam v šest ráno, a až v deset večer jsem je musel vyhnat, zavelel jsem: „Konec, jde se spát.“ A Jimmy Vokurka pak pozval celý náš tým na svou jachtu, kde nám hrál na klávesy a zpíval za doprovodu jeho tří sekretářek. Jeden z našich dělníků – komunist – mi povídá: „To je přece kapitalista, oni běžně zpívají a hrajou svým dělníkům?“ Odpověděl jsem mu: „Ne, to jen Jimmy, když se mu líbí, jakou lidi odvedou práci!“ Kanadani mi nakonec dali extra osobní honorář 86 tisíc dolarů. Všichni v Praze

mi pak říkali: kup si pořádný auto a vilu na Babě. Já, že prdím na vilu, že prdím na auto, že si otevřu byro, který nakonec přerostlo ve velký projektový tým (D.A.Studio, mimo jiné s Tomášem Prouzou, Jaroslavem Zimou a dalšími; pozn. red.), a na začátku devadesátých let jsme vyprojektovali Nový Smíchov, pražskou čtvrť od Anděla po Ženského domovy.

Co jste dělal v roce 1989?

My už tehdy dělali na plný pec ky, v listopadu mi mí kluci z byra říkali: „Martine, bude manifestace.“ Já, že tam nepůjdu, že to dělá SSM. A oni ať neblbnu, že to je kamufláž, ať tam jdu s nimi. Takže 17. listopadu jsem tam byl, policajti mi přerazili nos a našťípili lebku. Horší okamžik ale nastal o pár týdnů později. Volal mi Míra Masák (jeden ze spoluzakladatelů SIAL), starší kamarád, a povídá: „Chtěj' architekta ministrem vnitra.“ Já: „Si děláš prdel, ne?“ On: „Vůbec, my jsme to nabízeli bůhví komu, ale nikdo do toho nechce. A tys měl vždycky spoustu řečí, jak si to vypořádat s policajtem, teď máš šanci.“ Já: „Kolik tam budu mít policajtů?“ On: „Asi pětáctýřicet tisíc.“ Já: „Míro, že ty budeš mým náměstkem?“ A on: „Dobře.“ Cejtil jsem, jak mi kapky potu hrůzou →